

Η πολυδιάστατη πνευματική πραγματικότητα του Μοναχισμού (Χρίστος Κρικώνης, Ομ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο Ορθόδοξος Μοναχισμός

Πολυδιάστατη Πνευματική Πραγματικότητα

της εν Χριστώ ζωής

Γενικές παρατηρήσεις για τον Μοναχισμό

Ο Ορθόδοξος Μοναχισμός, πολυδιάστατη πνευματική ενότητα στη μακραίωνη ιστορική πορεία του, απετέλεσε μεγάλης σημασίας πραγματικότητα, ανέδειξε τα καλύτερα πνευματικά επιτεύγματα, παρουσίασε τα ευγενέστερα πολιτιστικά δημιουργήματα της ανθρώπινης σοφίας και γενικά υπήρξε φορέας πνευματικότητας, παράγων πολιτισμού και κοινωνικής προσφοράς. Ως εκ τούτου επέσυρε την προβολή πολλών και προκάλεσε το ενδιαφέρον γενικότερα ολοκλήρου του πνευματικού και μη κόσμου.

Παράλληλα όμως είχε και αρνητικές κριτικές αξιολογήσεις με συχνά υποκειμενικές, προσωπικές και ενίοτε προκατειλημμένες εκτιμήσεις, αναφερόμενες σε κάποιες σκιερές πλευρές και μεμονωμένες ατομικές παρεκκλίσεις της κυρίας αποστολής του· φαινόμενα τα οποία είναι λογικό να

διαπιστώνονται σε κάθε ανθρώπινη κοινωνική ομάδα.

Πηγή: asceticexperience.com

Οι αντιμοναχικές, αντικρουόμενες πολλές φορές και παρεξηγημένες, κριτικές έφθασαν στο σημείο να χαρακτηρίζουν τον Μοναχισμό ως άρνηση ζωής, ως φυγή εκ του κόσμου και τους μοναχούς ως «άχρηστους» για τους εαυτούς τους, αφού στερούνται της δυνατότητας να δημιουργήσουν οικογένεια, αλλά και ως αντικοινωνικά στοιχεία, αφού στους κοινωνικούς αγώνες της καθημερινότητας είναι δυνατόν να στεφανωθούν «την νόμιμον άθλησιν»· ότι ζούν εκτός κοινωνικής ζωής, στην αδράνεια και αμεριμνησία, μακριά από την οικογενειακή και κοινωνική βιοπάλη!

Όμως, για όσους γνωρίζουν τον Μοναχικό βίο, ο Ορθόδοξος Μοναχισμός δεν είναι άρνηση ζωής, ούτε του κόσμου γενικώς· είναι άρνηση της αμαρτωλής ζωής, είναι κατάφαση της πραγματικής, αληθινής εν Χριστώ ζωής. Στον Μοναχικό βίο όλα έχουν ένα κύριο σκοπό· να ανυψώσουν την ψυχή στον Θεό με πνευματικούς αγώνες και ψυχοσωματικούς πόνους. Προκειμένου να επιτευχθεί ο ύψιστος αυτός σκοπός, η ένωση με το θείον, απαιτείται διπλή προσπάθεια, – ως ψυχοσωματική οντότητας-, απαιτείται προσπάθεια τόσο με πνευματικές ασκήσεις, όσο και με σωματικούς πόνους, επίμονη προσευχή ακόμη και για εκείνους που δεν προσεύχονται, επίπονη εργασία, αγρυπνίες με δάκρυα μετανοίας, προσφορά έργων βοήθειας σε όσους την

χρειάζονται, κοινή φιλοξενία και άλλα συναφή.

Ο Μοναχισμός είναι η πεμπτουσία της χριστιανικής διδασκαλίας, η δυναμικότερη και συνεπέστερη αυτοέκφρασή του.

Άλλωστε, όπως έχει παρατηρηθεί, το Άγιον πάντοτε προκαλούσε και προκαλεί ή το μεγάλο μίσος ή τον βαθύ σεβασμό.

Προκαταβολικά πρέπει να παρατηρηθεί ότι δεν είναι εύκολο ένας που είναι «εμπεπλεγμένος ταίς του βίου πραγματείαις»**[1]**, ζώντας μέσα στον κόσμο τον αμαρτωλό και δεχόμενος την άμεση επίδρασή του, να αναφερθεί για τον Μοναχισμό, όπου και αν ακμάζει αυτός, είτε στο Άγιον Όρος, είτε στα Μετέωρα, είτε αλλού, πάντως σε χώρους, όπου κυριαρχεί το ιερό και επικρατεί το Άγιο.

Ο Μοναχισμός, ως μυστική αγάπη του ανθρώπου για τον Θεό, ανήκει στη φύση κάθε ψυχής και είναι μια βαθειά κραυγή του ανθρώπου προς τον Θεό, είναι η τάση και ο συνεχής αγώνας για την ένωσή του με τον Θεό στο πρόσωπο του ενανθρωπήσαντος Θεού Λόγου. Έτσι ο Χριστός γίνεται ο σκοπός κάθε ανθρωπίνης υπάρξεως.

Στη ζωή της Εκκλησίας εισέρχεται κανείς και επιδιώκει, με την ουσιαστική συμμετοχή του στα μυστήριά της, να ενωθεί με τον Χριστό και να θεωθεί. Άλλωστε ο σκοπός της υπάρξεως στον κόσμο της εκκλησιαστικής κοινωνίας είναι ο κάθε άνθρωπος να ενταχθεί στο σώμα του Χριστού, δηλαδή στην Εκκλησία, για να μπορέσει να επιτύχει με την «μόρφωσιν του Χριστού εν εαυτώ»**[2]** την εν Αγίω Πνεύματι θεανθρωποποίησή του. Μάλιστα ο άνθρωπος της Ορθοδόξου παραδόσεως μόνο μέσα σ' αυτό το πλαίσιο της εν Χριστώ ζωής η προσωπική ευθύνη και η συνεχής προσπάθεια του κάθε πιστού εναρμονίζεται με τη Θεία Χάρη, η οποία ενδυναμώνει την ανθρώπινη θέληση. Η εν Χριστώ τελείωση προϋποθέτει εν Χριστώ ζωή σε κάθε διάστασή της. Έξω από την κοινωνία του εκκλησιαστικού σώματος δεν μπορεί να υπάρξει δυνατότητα σωτηρίας. Δεν μπορεί να περιμένει κανείς τη σωτηρία από τις δυνάμεις του κόσμου με τις οποίες πολλές φορές ταυτίζεται.

Στη γή υπάρχουν πάντοτε άνθρωποι που δεν είναι διατεθειμένοι, αλλά ίσως και δεν μπορούν, να συμβιβασθούν με τις απαιτήσεις μιας οργανωμένης κοινωνικής ζωής μέσα στην οποία συμβαδίζει μαζί με την ασφάλεια και την άνεση ο ανταγωνισμός, ενίοτε αθέμιτος, η απάτη και η ανειλικρίνεια στις προσωπικές σχέσεις.

Σ' αυτήν την πραγματικότητα οι άνθρωποι αντιδρούν κατά διαφόρους τρόπους και ανάλογα με την ψυχοσύνθεσή τους, την αγωγή και τον χαρακτήρα τους.

Έτσι: οι πιο αδύναμοι χαρακτήρες συντρίβονται κάτω από το βάρος των περιστάσεων, που αντιμετωπίζουν στην καθημερινή κοινωνική ζωή τους.

Οι πιο θαρραλέοι, ακολουθούν δρόμους εξωκοινωνικούς, τους οποίους χαράσσουν είτε οι επικρατούσες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, είτε η ιδιαίτερη νοοτροπία τους.

Άλλοι γίνονται επαναστάτες κάθε μορφής και τέλος υπάρχουν και κάποιοι άλλοι, αρνούμενοι τον κόσμο, αναζητούν καταφύγιο εκεί όπου διαβλέπουν ότι υπάρχει ηρεμία, σταθερότητα και αλήθεια, δηλαδή κοντά στον Θεό.

Αυτοί, συναισθανόμενοι βαθύτατα την αγωνία της υπάρξεως τους σε ένα κόσμο χαώδη, χωρίς ελπίδα και σταθερό φωτεινό προσανατολισμό, παίρνουν συχνά τον δρόμο που τους οδηγεί μακριά του κόσμου, για να αναζητήσουν εκεί και να βρουν την εξωτερική αλλά κυρίως την εσωτερική ηρεμία, «προς το ησυχάσαι», να συναντήσουν τον εαυτό τους και, όπως λένουν «επισκέψασθαι εαυτούς»^[3], για να συζητήσουν με τους εαυτούς τους, ενώπιος ενώπιω και προπάντων δε για να μιλήσουν με τον Δημιουργό τους, τον Θεό. Ενώπιον αυτού, είναι αποφασισμένοι να παρουσιάσουν γυμνή και αληθινή την ύπαρξή τους, απηλλαγμένη από κάθε περίτεχνο περικάλυμμα της ανθρώπινης εφευρετικότητας. Εκεί, στον χώρο αυτό της ερημίας, μακριά από τον κόσμο ανταλλάσσουν τη συντροφιά και κοινωνικότητα των ανθρώπων με την επικοινωνία τους με τον Θεό.

Έτσι, υπ' αυτή και με αυτές περίπου τις προϋποθέσεις δημιουργήθηκε ο Μοναχισμός και ειδικά ο ένας από τους τύπους του, ο ερημικός ησυχασμός.

[Συνεχίζεται]

1. Β΄ Τιμ. 2, 4.

2. Γαλ. 4, 19.

3. Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Α, Εις το Άγιον Πάσχα, 1. PG 35, 396B. Βλ. Π. Χρήστου, Το μήνυμα του Αγίου Όρους, «Αθωνική Πολιτεία, επί τη χιλιετηρίδι του Αγίου Όρους», Θεσσαλονίκη 1963, σ. 93 έ.